

Türk Dünyası Jeopolitiğine Yönelik Güç Mücadeleleri ve Türk Dünyası Kültür Birliği Stratejik Öngörüsü

[DR. HAKAN KANTARCI - ORHAN ÇELTİKÇİ]

Tarih bilinci olmayan, geçmişine sahip çıkmayan, gücünün-dinamiklerinin farkında olmayan veya sinerjisini kullanamayan milletler, tarih sürecinde yok olmaya mahkumdurlar. Gerçekte de bu bir tabiat kanunudur: Zayıfsan ölürsün! O hâlde "milletler nasıl hayatta kalacaktır?" sorusunun en gerçekçi cevabı: "ülkü birliği, ortak tarih bilinci, temel değerlere sahip çıkma, güç sahipliği (diplomatik, askeri, siyasi, sosyokültürel ve teknolojik), milli egemenlik, tam bağımsızlık (askeri, siyasi, ekonomik, mali, hukuki, kültürel), birlik ve beraberlik, çağdaşlık, ilim, adalet, hukukun üstünlüğü ve medeniyet ile" olacaktır. Bu bağlamda; kendimize M.Kemal Atatürk'ün bir sözünü hatırlatmamız gerekecektir: "Ey Türk milleti, muhtaç olduğun kudret, damarlarında dolaşan asil kanda mevcuttur."

Dr. Hakan KANTARCI

Türk Dünyası Tanım ve Kavramı

Türk Dünyası; tek milletli (Türk), çok devletli (Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti), yaklaşık 250 milyon nüfusa ve 4 milyon km² toprağa sahip, Balkanlar'dan Adriyatik Denizi'ne kadar bağımsız, özerk (otonom) ve azınlık olarak yaşayan, çoğunlukla Müslüman ve az da olsa Hristiyan, Yahudi ve Şaman inançlı bir topluluktur.

Türk Dünyası kavramı; dil ve soyun yanı sıra toprakla, toprakla birlikte kökleri tarihe uzanan bir kültürle, bir birikimle ilgilidir. Ancak bunun da ötesinde, açılımları farklılık gösterse bile siyasi egemenlikle de ilintilidir.¹

Bu durumda, siyasi ba-

ğımsızlığa sahip ve kendi yönetimi üzerinde söz sahibi olan yedi Türk cumhuriyeti -en tartışılmaz biçimde-Türk Dünyası'dır. Buna kısmi idari bağımsızlığı (otonom/özerk) olan Rusya Federasyonu (RF)'ndaki, Ukrayna'daki ve Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC)'ndeki özerk cumhuriyetleri ve bölgeleri de bir ölçüde dâhil edebiliriz. Bu coğrafya; dil, soy, toprak, ve siyasi egemenlik veya idari özerklik bakımından Türk Dünyası'dır.² Ancak, Balkanlar (Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Makedonya ve Kosova)'da, Moldova'da, Ortadoğu (Irak, İran, Suriye)'da ve Kafkaslar (Rusya Federasyonu, Gürcistan)'da azınlık olarak yaşayan Türkler, Türk Dünyası'nın dışında mıdır? Çünkü onlar bir devletin içinde ve onların egemenliği altında yaşayan, siyasi veya idari bağımsızlığı olmayan Türk topluluklarıdır. Bu durum, onların Türk Dünyası'nın dışında tutulması ve göz ardı edilmesini mi gerektirmektedir?

Tabii ki Türk



topluluklarının bünyesinde yaşadıkları bu devletlerin toprak bütünlüğü ve egemenlikleri ihlâl edilmemek kaydıyla, onların varlıkları ve doğal hakları gözardı edilemez bir gerçek olup, onlarla buluşma noktası da kültür birliğinden geçer.

Bu bağlamda; kültür birliği, Türk Dünyası'nın ortak paydasıdır. Bunun temeli de Atatürk'ün belirttiği üzere; dil, inanç, tarih ve ülkü birliğine dayanır. O hâlde Türk dünyasının kapsamı; siyasi bağımsız, özerk ve azınlık olmak üzere bütün Türk topluluklarıdır. Türk Dünyası'nın çıkış noktası ise "kültür birliği"dir. Kültür birliğinin çekirdeğini "dil birliği" oluşturur. Türk Dünyası'nda "dil birliği" mevcut mudur? Bu sorunun cevabı

ne evet ne hayır, doğrusu "kısmen" olacaktır. Çünkü dil birliği için alfabe birliği gereklidir. Türk Dünyası'nı parçalamak, bölmek için Rusya başta olmak üzere Çin ve Türkler'in azınlık olarak bulunduğu diğer ülkeler, kendi alfabelerini kullanmaları yönünde bu Türk topluluklarına dayatma yaparak Türk dil çevresini daraltma, farklılaştırma ve ayrıştırma yoluna gitmişler ve bu konuda da oldukça başarılı olmuşlardır.

Türk Dünyası'nın Sorunları

Emperyalist ve kolonist devletler, Türk Dünyası'nı birbirinden kopartmak, uzaklaştırmak ve anlaşmalarını önlemek maksadıyla, önce kendi dillerini ve inançlarını yaymışlar ve bu gayretlerinde de büyük oranda başarılı olmuşlardır. Bu devletler daha sonra ise kültürel alanlar, sosyal yaşantılar ve ekonomik faaliyetlerde hâkimiyetlerini tesis ederek Anadolu Türkleri ile Dış Türkler'i



birbirine yabancılaştırmayı (Ruslar'ın milliyetler politikası, her Türk topluluğuna ayrı dil ve alfabe politikası) ve farklılaştırmayı (Türk milleti değil Özbek, Azeri, Kırgız, Tatar milleti gibi) misyon edinmişlerdir. 170 milyon Türk; Rusça, Çince, Yunanca, Bulgarca, Arapça ve Farsça ağırlıklı olmak üzere, kendi ana dillerinden ziyâde bu dilleri öğrenmeye, konuşmaya ve yazmaya zorlanmışlardır. Dış Türkler hayatlarının her alanında, bu dilleri kullanmak zorunda kalmışlardır. O hâlde Türk Dünyası'nın ilk kırılma noktası, dilde ve alfabede ortak birlik ve beraberlik olmayışıdır. Bunu diğer kırılmalar izlemektedir. Bunlar; ortak vizyon ve ülkü birliğinin olmayışı; karşılıklı ekonomik, siyasi, askerî ve teknolojik faaliyetlerde ortak politikaların olmayışı ve/veya noksanlığı; iletişimsizlik; ortak tarih bilincinin yoksunluğu; uluslararası arenada devletlerin örtüşmeyen menfaatleri; ortak kültür birliğinde uzlaşma olmayışı; Türk birliği oluş-

turmada kararlılık ve istekliliğinin orantılı ve eşit olmayışı; otoriter ve antidemokratik yönetimler; Rusya'nın nüfuz mücadelesi ve Kafkasya ve Orta Asya'da devam eden etkinliği; enerji kaynaklarının pazarlara ulaştırma güzergâhları konusunda devletlerin uzlaşmaya varamamış olması ve farklı alternatif projelere yönelmesi; Batı'nın enerji bağımlılığından dolayı Türk Cumhuriyetleri'ne yönelik politikaları ve stratejilerinin olumsuz yansımalarıdır.

Türk Dünyasının Jeopolitik Konumu ve Stratejik Önemi

Türk Dünyası'nın jeopolitik konumu belirlenirken, dünyadaki güç odaklarını gözönünde bulundurmak gerekmektedir. Bu güç odakları küresel, kıtasal ve bölgeseldir. Bugün için dünya coğrafyasında bulunan güç merkezleri, ağırlıklı olarak Avrasya kıtasında olup, ABD ise kıta dışındadır. O hâlde güç merkezleri; ABD ve AB küresel, Rusya Federasyonu (RF), Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) ve Japonya kıtasal, İran ve Hindistan ise bölgesel olmak üzere Türk Dünyası'nı ekonomik, siyasi, askerî, kültürel olarak çevreleyen ülkelerdir. Başka bir ifadeyle; Türk Dünyası, tüm bu güç odaklarının tam merkezinde yer almakta olup dünyanın kalpgâhındadır.

Türk Dünyası inanç bakımından Şintoizm, Budizm, Hinduizm, İslâm Dünyası, Hristiyan Batı ve Kuzey Dünyası'nın karşılaşma bölgesinde bulunan, ağırlıklı olarak Müslüman bir devletler topluluğudur. İnanç olarak bir kısım Türk toplulukları (Gagavuz-Pomak-Peçenek) Hristiyan, bir kısmı Yahudi (Hazar ve Karaim Türkleri) ve bir kısmı da Şaman (Yakut Türkleri)'dir.

yönelimlerini önlemek, enerji kaynaklarının güzergâhları da dâhil olmak üzere, kendi enerji stratejilerini uygulamak üzere bu devletler üzerindeki nüfuzunu artırıcı faaliyetler içerisinde. Özellikle Kırgızistan ve Özbekistan, 11 Eylül'den sonra hızla Afganistan'a müdahale eden ve bölgeye yerleşen ABD için sağlamış olduğu askerî üsleri, kendi ülkelerinde gerçekleştirilmek istenen Turuncu Devrim girişimlerinden sonra, hızla boşalttırma yoluna giderek, özellikle Rusya ve Çin'in siklet merkezini oluşturdukları Şanghay İşbirliği Örgütü'ne girmek suretiyle, ABD'nin karşısında ikinci bir kutuba dâhil olmuş ve kendilerini güvence altına almış görünmektedirler.

● bağlamda; Orta Asya ve Kafkasya'da bağımsızlıklarını kazanarak, uluslararası arenada yerini alan Türk Devletleri, küresel ve bölge-

ne karşı ayrılmaz bir parçasıdır. Küresel ve bölgesel güçler, bölgenin sahip olduğu zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklardan yararlanarak hammadde ihtiyaçlarını karşılamayı, refah ve zenginliklerini artırmayı ve yine bölgenin bulunduğu stratejik konumdan yararlanarak etki alanlarını genişletmeyi ve güçlendirmeyi hedeflemiştir. Batı; bölge devletlerinin sahip olduğu petrol ve doğal gaz rezervlerinin Batı pazarlarına güvenlikle taşınmasını ve Türk Devletleri üzerinden Avrasya pazarlarına hâkim olmayı strateji olarak benimsemiştir. Enerji güvenliği ve Batı pazarlarına akıtılması hususu; hem Batı'nın hem de bu devletlerin ortak vizyonunu oluşturmuş, bunun merkezine de jeopolitik konumu ve stratejik önemi dolayısıyla da Türkiye oturtulmuştur. Bu bağlamda, Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı bu vizyonun bir parçasıdır.

Türkiye diğer rakiplerinde bulunmayan dil, kültür, inanç, soy ve tarih ortaklığı avantajlarına sahip olsa da; uluslararası arenadaki konjonktüre hazırlıksız yakalanması, potansiyelden reele geçişte ekonomik, siyasî, diplomatik ve teknik imkânlarının kısıtlılığı nedeniyle 1993 sonrasında, bu ülkelerle ilişkileri "mutlak" olarak artarken, "nispi" olarak azalma göstermiştir.⁵ Bu bağlamda; Türkiye'de, 1994 Nisan'ında ve 2001 Şubat'ında yaşanan ekonomik krizlerin olumsuz etkileri hem bu bölgede hem de Balkanlar'da kayıplara yol açmıştır.⁶

Bölgenin Rusya'nın yakın çevresi (arka bahçesi) olarak etki ve ilgi alanında olması, Rusya'nın bölgeyi kendi güvenlik kuşağı içinde görmesi, bu devletlerde bulunan ve yönetimlerde ağırlıkları bulunan Rus azınlığın gücü, Rus kültürü ve Rusça'nın bölgede belirgin olarak hâkim oluşu, bölgede Rusya'nın nüfuzunun hâlâ geçerli olduğunun birer göstergesidir. Bu bağlamda Rusya, bölgenin ABD, Çin ve Türkiye'nin etkisi ve hegemonyası altına girmemesi için büyük mücadele vermektedir. Rusya'nın bölgedeki gücünü kaybetmesi, gelecekte onun siyasî, ekonomik ve güvenlik alanlarında başarısız olacağı ve federasyonu oluşturan Müslüman Türk ve diğer

ne karşı ayrılmaz bir parçasıdır. Küresel ve bölgesel güçler, bölgenin sahip olduğu zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklardan yararlanarak hammadde ihtiyaçlarını karşılamayı, refah ve zenginliklerini artırmayı ve yine bölgenin bulunduğu stratejik konumdan yararlanarak etki alanlarını genişletmeyi ve güçlendirmeyi hedeflemiştir. Batı; bölge devletlerinin sahip olduğu petrol ve doğal gaz rezervlerinin Batı pazarlarına güvenlikle taşınmasını ve Türk Devletleri üzerinden Avrasya pazarlarına hâkim olmayı strateji olarak benimsemiştir. Enerji güvenliği ve Batı pazarlarına akıtılması hususu; hem Batı'nın hem de bu devletlerin ortak vizyonunu oluşturmuş, bunun merkezine de jeopolitik konumu ve stratejik önemi dolayısıyla da Türkiye oturtulmuştur. Bu bağlamda, Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı bu vizyonun bir parçasıdır.

Rusya ile Çin arasındaki ilişkiler, çelişki ve ihtilâflarla dolu olsa da, her iki ülkenin müşterek bir noktada ABD'ye karşı zorunlu olarak Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ)'nde buluştukları gözardı edilmemelidir. Özellikle Rusya'nın, NATO'nun ve dolayısıyla ABD'nin doğuya doğru genişlemesine karşı en başından beri Çin kartını oynaması ve arka bahçesine ABD'nin girmeye çalışması karşısında Çin ile ŞİÖ çatısı altında zoraki bir işbirliği süreci içerisine girmesi bunun somut örneğidir. ŞİÖ'nün İran ve Hindistan'ın katılımıyla genişlemesi ve derinlik kazanması durumunda, ABD'nin Avrasya güc mücadelesinde, aynı anda Avrasya'nın batı, doğu ve güney çevrelerinde jeostratejik beceri göstermesini gerekli kılacaktır. Bu bağlamda ABD, hiç kuşkusuz Kafkaslar ve Orta Asya'yı birlikte değerlendiren politikalara öncelik vererek bir bütün Avrasya politikası izlemektedir. Orta Asya ile Hazar Havzası enerji kaynaklarının doğusunu, Karadeniz Havzası ve Kafkasya ile de batısını kontrol altına almaya çalışmaktadır. Bunun için uyguladığı en yaygın politika ise, "Turuncu Devrim"lerdir. Bu bağlamda, ilk etapta bölgede kendisine yakın ve işbirliğe hazır yönetimleri (Ukrayna, Gürcistan, Kırgızistan) iktidara getirmek olmak üzere, bölgesel güvenlik, ekonomik ve siyasî örgütleri destekleyerek (BİO, GUAM), devamlılığını teşvik ederek ve bunları birleştirerek bölgedeki etkinliğini artırmak ve enerji kaynakları ile boru hatları üzerinde kontrol sağlamak politikalarını adım adım uygulamaktadır.

Türk Dünyası Kültür Birliği Stratejik Öngörüsü

Türk dış politikasında günümüze değin Türk Dünyası konusundaki en gerçekçi politika ve stratejiler, Atatürk döneminde ortaya konmuştur. Onun 1933 yılında işaret ettiği şeyler isabetli bir öngörünün ürünüdür: "Bugün Sovyetler Birliği dostumuzdur, komşumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız



Türk Dünyası jeokültür açısından da bir sınırdır. Bu bağlamda; batıdan Avrupa kültürü (Batı), kuzeyden Rus kültürü, doğudan Asya (Çin) kültürü ve güneyden ise Hint, Fars (İran), Arap ve Afrika kültürü ile çevrelenmiştir. Dolayısıyla, Türk kültürü, aynı zamanda dünya kültürlerinin kesişme noktasında bulunmaktadır. Türk Dünyası, başta ABD olmak üzere Batı'nın ve Rusya'nın kültür emparyalizmine karşı hassastır. Türk Dünyası; Balkanlar, Karadeniz Havzası, Akdeniz Havzası, Kafkasya, Hazar Havzası, Ortadoğu, Orta Asya, Sibirya ve Doğu Türkistan içinde bulunmaktadır. Bütün bu bölgeler ve bu bölgelerde bulunan ülkeler, dünyanın en istikrarsız bölge veya ülkeleridir. Bu bölgeler çatışmaya açık veya sıcak bölgelerdir. Dolayısıyla, Türk Dünyası teş çemberi içinde yer almaktadır. Bu durum, Türk Dünyası'nı hassas ve kırılgan hâle getirmekte, risk ve tehdit altına almaktadır. Türk Dünyası, Türkiye hâric modern ve tecrübeli ordulara henüz sahip olmadığından, güvenlik alanında zafiyetlerle mâluldür. Bu nedenle, özellikle Rusya ve Çin'in askerî gücü tehdit teşkil etmektedir.

Türk Dünyası, jeoekonomik olarak dünyanın en zengin enerji kaynaklarına (petrol ve doğalgaz) ve yeraltı madenlerine (bor, toryum, altın, kömür, krom, uranyum, vb.) sahiptir. Aynı zamanda, günümüzde ve gelecekte bu enerji kaynaklarının dağıtım merkezi, terminali konumundadır. Başka bir ifadeyle, dağıtım güzergâhlarının belirleyicisi ve dağıtım karar mekanizmasıdır. Özellikle Hazar Havzası'ndan ve Orta Asya'dan Türkiye'ye ve buradan da dünya pazarlarına petrol taşıyacak BTC Ham Petrol Boru Hattı ve Trans-Hazar projeleri bunun en tipik göstergeleridir. Çin, Hindistan ve AB'nin enerji ihtiyacı ağırlıklı olarak bu enerji kaynaklarına bağımlıdır. Türk Dünyası, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve AB gibi geniş pazarlara yakındır. Türk Dünyası'nın bir kısmı Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ)'nde bir kısmı ise ŞİÖ'de yer almakta ve politikalara yön vermektedir.

Türk Dünyası; jeopolitik ve jeostratejik teoriler çerçevesinde ele

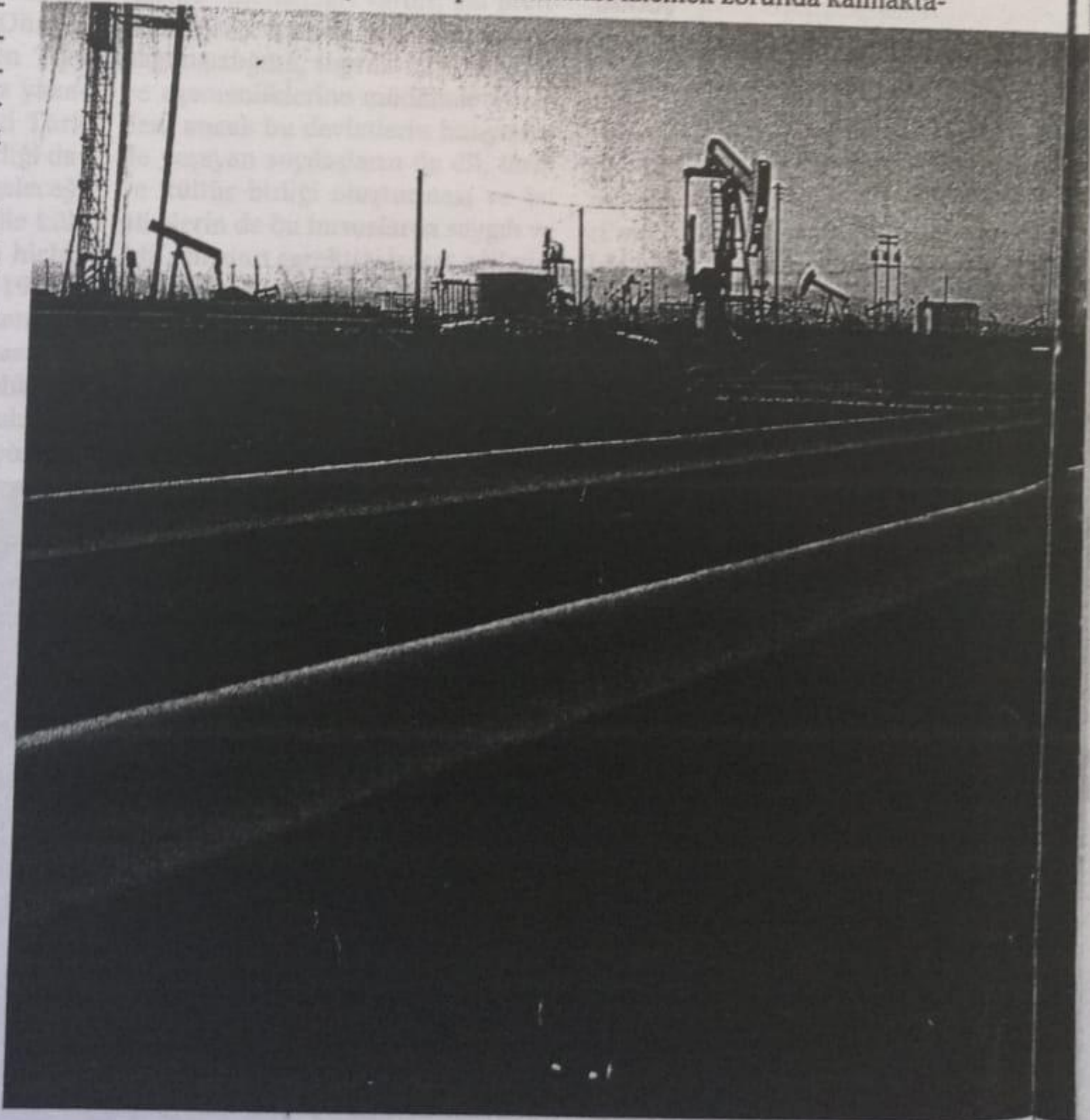
alındığında; "iç hilâl", "kenar kuşak" ve "kalpgâh"ta bulunmakta ve özellikle Türkiye ve Azerbaycan "pivot" ve "jeopolitik oyuncu" olarak değerlendirilmektedir. Ancak Türkiye aynı zamanda sınırlı kapasitesi dâhilinde, belirli ölçülerde "jeostratejik oyuncu" olarak da etkin olabilir.³ Orta Asya'da ise Türkmenistan ve Özbekistan jeostratejik oyuncu olma yolundaki ülkelerdir. Bu konumuyla Türk Dünyası, ABD-AB-RF-ÇHC'nin güç ve nüfuz mücadelelerinin karşılaşma ve rekabet bölgesinde kalmaktadır. Dolayısıyla dünya savaşlarında ve dünya barışında kilit bölge olma özelliği mevcuttur.⁴

Türk Dünyası'nın Jeopolitik Konumuna Yönelik Güç Mücadeleleri

Günümüz jeopolitik ortamında, Türk Dünyası'nın ve dünyanın kalp-

gâhında yer alan Kafkasya ve Orta Asya, dört kritik faktörden dolayı büyük önem taşımaktadır: Birincisi 20. yüzyıl politikalarını büyük ölçüde etkileyen jeopolitik teorilerde belirtilen kalpgâhta bulunuşu; ikincisi dağılan SSCB'den sonra onun halefi olan Rusya Federasyonu ile gelişen ekonomik ve siyasî güç Çin arasında oluşan boşlukta bulunuşu; üçüncüsü medeniyetlerin, dinlerin ve dillerin kesiştiği bir kavşak olması ve sonuncu olarak da bütün unsurları (dil, kültür, tarih, din ve soy) ile Türk kültür çevresine dâhil bulunmasıdır.

Türk Dünyası'nın genç devletleri uzun süren Rusya hegemonyasından sonra, yukarıda sayılan jeopolitik önemlerine karşılık kendi içinde bir Türk Birliği oluşturamadığından dolayı, bölgedeki, bölge içi (Rusya, Çin, İran) ve bölge dışı (ABD, AB) aktörlerin baskısı nedeniyle çıkış aramaktalar ve denge politikaları izlemek zorunda kalmakta-



vardır. Fakat yarın ne olacağını bugünden kimse kestiremez. Tıpkı Osmanlı gibi, tıpkı Avusturya-Macaristan gibi parçalanabilir, ufalanabilir. Bugün elinde sımsıkı tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilirler. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir. Bizim bu dostumuzun idaresinde dili bir, inancı bir, kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak, yalnız o günü susup beklemek değildir. Hazırlanmak lâzımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Mânevî köprülerini sağlam tutarak... Dil bir köprüdür... İnanç bir köprüdür... Tarih bir köprüdür... Köklerimize inmeli ve olayların böldüğü tarihimizin içinde bütünleşmeliyiz. Onların (Dış Türkler'in) bize yakınlaşmasını bekleyemeyiz. Bizim onlara yakınlaşmamız gerekli..."⁷ 1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlıklarını birbiri ardına ilân eden Türk Cumhuriyetleri, bu ünlü stratejik öngörüye doğrulamıştır. Bu direktife dört elle sarılarak Türk Dünyası'na önderlik etmesi gereken Türkiye, vizyonsuz ve hazırlıksız yakalanmıştır. Atatürk'ten sonraki Türk dış politikasında Batı ile işbirliği daha ağır bastığı için Türkiye, geleceği öngörememiş, Türk dünyası ile kültür birliği başta olmak üzere hiçbir alanda birlik oluşturamamış, 1991'e hazırlıksız ve plânsız yakalanmıştır.

Atatürk'ün Türk Dünyası'nın esâret altındaki, özerk ve azınlık durumunda bulunan Türk topluluklarına yönelik politikasının vizyonun-

da; ortak dilin, ortak tarihin ışığında, "Türk kültür birliği" esas alınmıştır. Atatürk, Dış Türkler'in yoğun olarak bulunduğu ve dönemin en güçlü ve kudretli bölgesel gücü olan Sovyetler Birliği'ni tedirgin etmemek için, bir yandan çeşitli zamanlarda Kafkasya ve Orta Asya ile yoğunlaşmadığını Sovyetler Birliği'ne iletirken, diğer yandan da Sibirya steplerine uzanan Türk topraklarında konuşulan Türk dilinin araştırmasını yaptırmıştır.

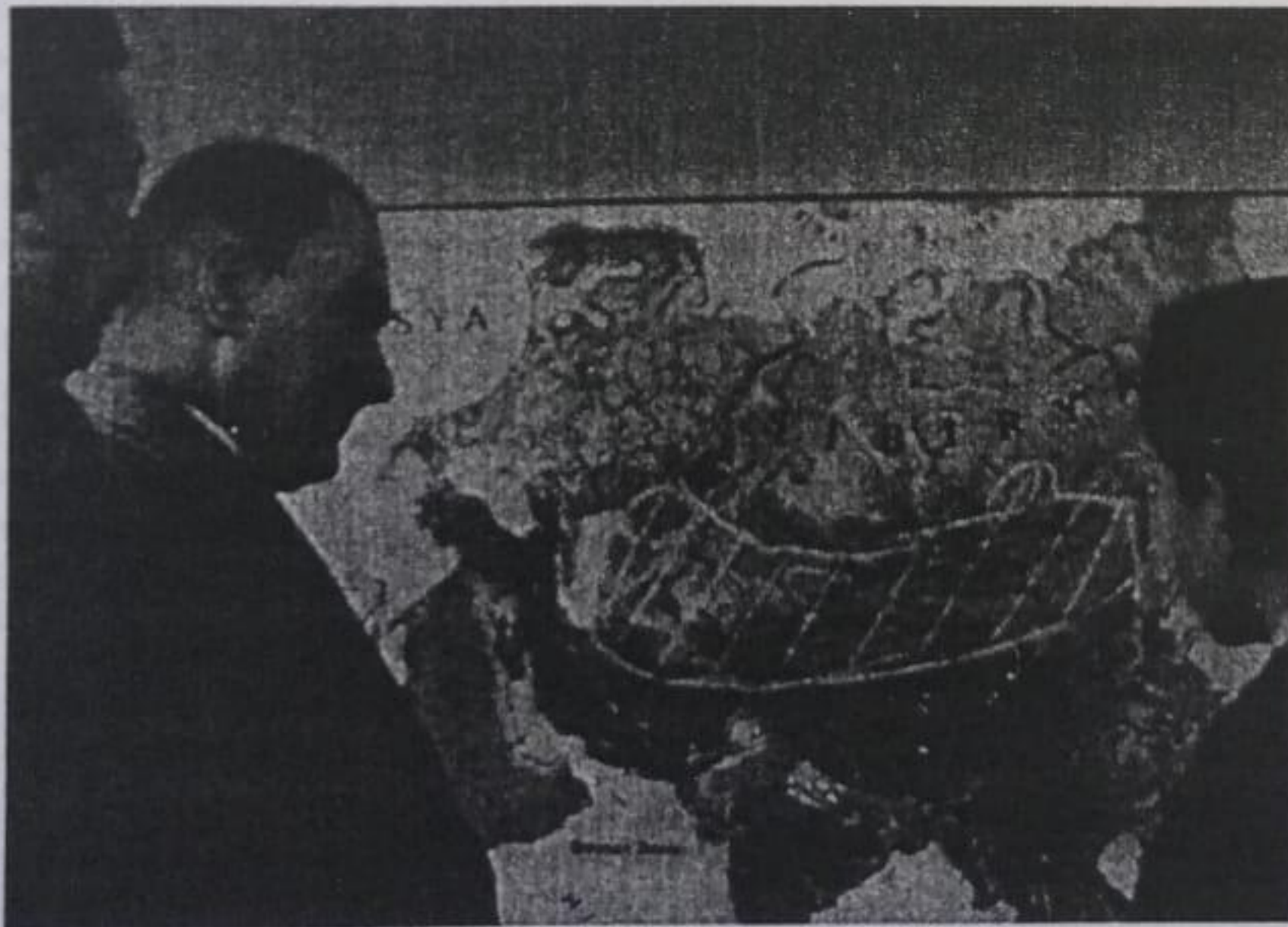
Atatürk için Türk dili ve tarihi daima önplânda olmuştur. Atatürk'e göre birlik ve beraberliğin, egemenliğin ve bağımsızlığın temelinde; dil, tarih ve kültür birliği yer almaktadır. Atatürk'ün Sovyetler Birliği döneminde esâret altında yaşayan Dış Türkler nezdinde, bütün Türk Dünyası'na yönelik stratejik öngörüsünün merkezinde; "gerçekçilik", "teslimiyetçi olmama", "şartları iyi değerlendirme" ve "mâceradan uzak durma" prensipleri vardır. Bu prensipler çerçevesinde, diğer devletlerin bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve egemenliklerine müdahale etmeden, ancak bu devletlerin bünyesinde yaşayan soydaşların da dil, tarih ve kültür birliği oluşturması ve bu ülkelerin de bu hususlarda saygılı ve âdil olmaları gerektiği işaret edilmiş, bunun önemi vurgulanmıştır. Çünkü Türk milletinin kökleri ve ortak tarihi içinde yeniden bütünleşmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, siyasi bütünleşmeden çok kültür birliği gerekmektedir.⁸

Atatürk'ün işaret ettiği ortak dil, kültür, tarih ve soy birliği anlayışı; Atatürkçü uygulamanın Türk Dünyası'na yansımaları, ortak kültür değerlerinin bulunması, bunların güçlü bir şekilde gün yüzüne çıkarılması ve Türk kültür çevresinde yaygın şekilde benimsenmesi ile mümkün olabilecektir.⁹ Bu uygulamanın sonucunda ülkü birliği kapsamında; ekonomik, siyasi, askerî ve enerji alanındaki birliktelikler doğal olarak ortaya çıkacaktır. Bu da Türk Dünyası'nın jeopolitiğini ABD, Rusya ve Çin karşısında daha da önemli hâle getirecektir. Aksi hâlde, Türkiye'nin önderlik edemediği, ortak paydayı oluşturan kültür ve ülkü birliğinde buluşamayan Türk Dünyası, ya Batı (ABD-AB)'nın ya da Doğu (Rusya-Çin)'nin istediği ve izin verdiği ölçüde jeopolitiğini şekillendirerek, kendi yolunu çizecektir.

Sonuç

Sonuç olarak; Türk Dünyası'nda kültür birliği ve ülkü birliği oluşturulmadan; siyasi, ekonomik, güvenlik birliklerinin oluşturulması da mümkün değildir. Türk Devletleri'nin; Türkiye'ye olan coğrafi uzaklıkları ve ortak sınırlarının olmayışı, bu devletlerin küresel ve bölgesel güç merkezlerinin etki ve ilgi alanlarının merkezinde yer alması, istikrarsız yönetim biçimleri, bünyelerindeki Rus azınlığının mevcudiyeti ve etkinliği, Rusya'nın bölgeyi yakın çevresi olarak görmesi ve bunun kararlılığında olduğunu da uluslararası arenada açıkça ortaya koyması, henüz ekonomik, siyasi, askerî ve teknolojik güce istenilen seviyede sahip bulunmayışları, etnik çatışmaya müsait oluşları, toprak bütünlüklerinin tehlikede oluşu ve de sahip oldukları başta zengin enerji kaynakları ve yeraltı madenleri bu devletlerin her alanda kırılğan, istikrarsız, istismara açık olmalarına sebep olmaktadır. Bu hususlar, Türkiye için dezavantaj teşkil etmektedir.

Bu hassas durum, sonuç olarak, bu devletleri denge politikaları uygulamaya zorlamakta ve istikrar arayışına yöneltmektedir. Bu nedenle, bu devletler ŞİÖ'de yer alarak, bir nevi kendilerini güçlü bir



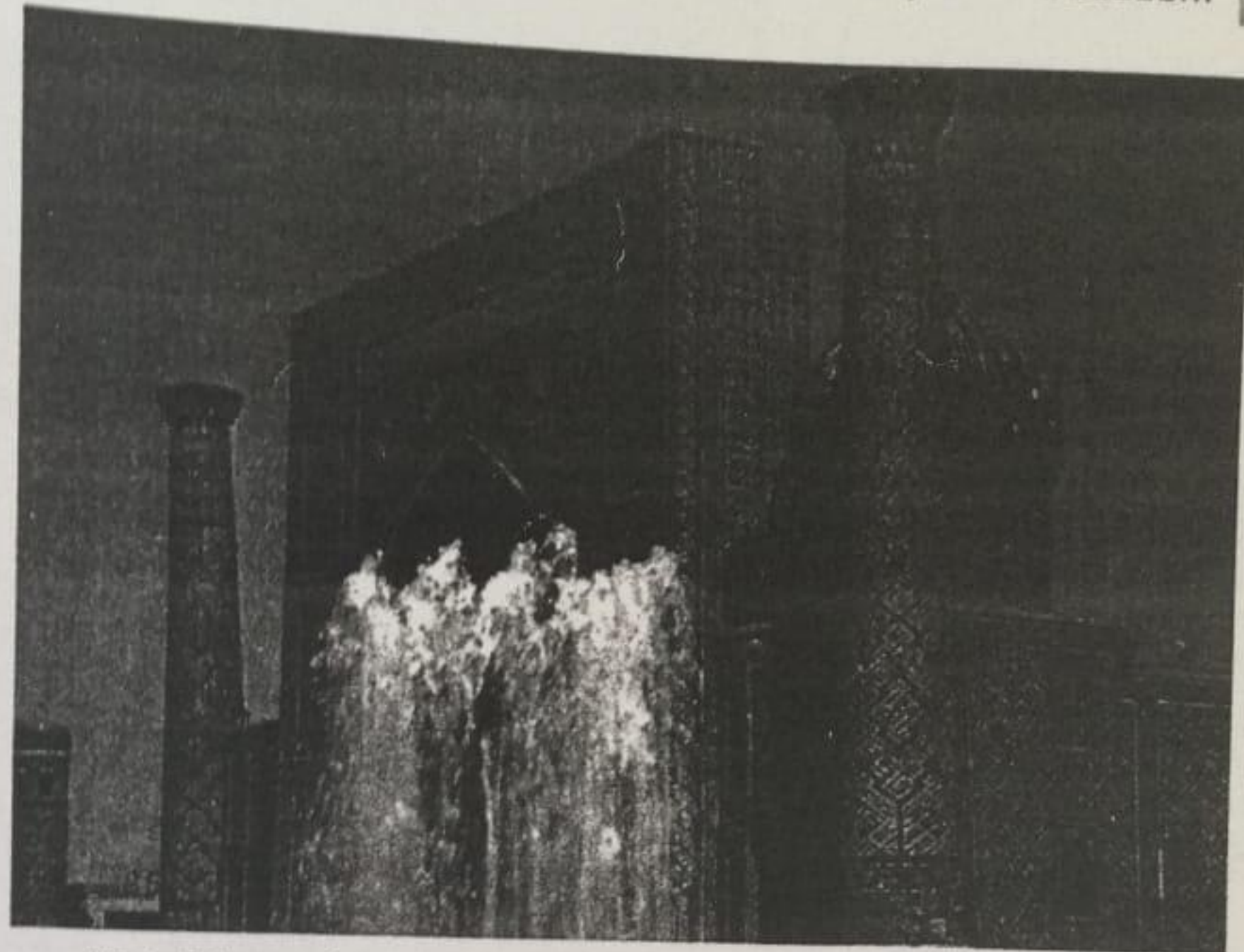
örgütün koruması altına almış olmaktadır. Bu oluşumun şimdilik dışında kalan ve tarafsız ülke statüsündeki Türkmenistan'ın da gelecekte ŞİÖ'ye katılabileceği öngörülebilir. Bu bağlamda; Rusya'nın SSCB sonrası kendi önderliğinde oluşturulan BDT ile sağlayamadığı birliği, Çin ile işbirliği sonucunda oluşturduğu ŞİÖ ile kurması ve daha güçlü bir şekilde bölgesel ve kıtasal bir alana taşıması büyük bir sıçramadır. Ancak, Rusya'nın ABD'ye karşı bölgede Çin ile yaptığı koalisyonu sürekli dengede tutması gerekmektedir. Rusya'nın Türk Cumhuriyetleri'ni herhangi bir şekilde, özellikle ekonomik ve siyasi alanda Çin'e kaptırması, Rusya'nın siyasi, askerî, enerji kaynakları ve güvenlik konularında manevra alanını daraltacak ve yaşam alanının varlığını da tehlikeye sokacaktır. Rusya'nın, kuşatılmaması için Çin ile stratejik ortaklığı büyük önem taşımaktadır.

Türkiye ise, Batı ve Doğu arasındaki işbirliği stratejilerini, denge politikaları üzerine oturtmalıdır. Bütün bu gelişmeler ve konjonktür çerçevesinde; Türkiye'nin, Türk Dünyası'na yönelik olarak, öncelikle uygulaması gereken politikaların;

- Türk Cumhuriyetleri ile Atatürk'ün belirtmiş olduğu çizgiler ve sınırlar kapsamında, siyasi alanda; bu devletlerin tam bağımsızlığının, birlik ve beraberliğinin, millî egemenliklerinin ve toprak bütünlüklerinin desteklenmesi yönünde uluslararası arenada tam ve etkin destek vermek,

- Otonom (özerk) ve azınlık olarak yaşayan Türk topluluklarının, yaşadıkları ülkelerin toprak bütünlüğüne ve egemenliklerine müdahale etmeden, hak ve hukuklarının korunması, güvenliklerinin sağlanması, Türk kimliklerinin muhafazası ve sürekliliği için o ülkelerle Türkiye önderliğinde, Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkasya ve Asya'da "Sadabat Paketi" ve "Balkan Atlantı" gibi bölgesel güvenlik örgütleri oluşturmak,

- Dil, inanç, tarih ve soy birliği avantajlarını kullanarak, öncelikle kültür birliği ile Türklük bağlarını güçlendirmek, bu bağlamda dilde ve alfabede birlik ve beraberlik sağlamak ve Türk kültür çevresini canlandırmak,



- Türk Dünyası jeopolitiği günümüzde gittikçe önem kazandığından, bu avantajı lehine çevirebilecek, Türkiye'ye ve Türk Cumhuriyetleri'ne dinamizm ve atılım sağlayacak "Türk Dünyası Birliği"ni oluşturacak politikalar üretmek,

- Kafkasya'da, bölgenin güvenliği ve istikrarı için, Türkiye önderliğinde İran, Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ı da kapsayacak biçimde "Kafkasya İstikrar Paketi"ni oluşturmak,

- Türk Cumhuriyetleri'nin zengin enerji kaynaklarının (petrol ve doğal gaz) Batı pazarlarına güvenli ve istikrarlı taşınmasında terminal ülke olma yönünde etkin stratejiler üretmek, rantıbil projeler ve kaynaklar yaratacak ekonomik açılımlar sağlamak,

- Bu bağlamda; bölgede (Kafkasya, Hazar Havzası ve Orta Asya) nüfuz sahibi olmak isteyen ABD, AB ve Rusya'ya karşı Kafkasya'da, "Gürcistan ve İran", Orta Asya'da ise "Çin" ile ikili ilişkileri canlandırmak, dengede tutmak ve sürdürmek olduğu söylenebilir.

Türk Dünyası'nın geleceği, Türk birliği oluşturmada kararlılık ve istekliliğinin bütün Türk devletlerinde aynı düzeyde veya şiddette hissedilmesine; otoriter ve antidemokratik yönetimlerin değişerek yerlerine modern, sosyal adalete ve hukuka dayanan yönetimlerin işbaşına gelmesine; Rusya'nın bu bölge üzerindeki baskısını azaltmasına; enerji kaynaklarının Batı pazarlarına ulaş-

tırma güzergâhları konusunda devletlerin uzlaşmaya varmasına; Türk devletlerinin siyasi, ekonomik ve askerî güce kavuşmalarına; siyasi bağımsızlık ve toprak bütünlüklerinin muhafazasına, millî birlik ve beraberlik azmine bağlıdır.

Dipnotlar

- 1 Emine Gürsoy-Naskali; "Türk Dünyası Tanımı", Der. Necdet ÖZTÜRK - Ali SATAN, Türk Dünyasının Problemleri ve Çözüm Önerileri, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 1.Baskı, İstanbul, Temmuz 2007, s.16.
- 2 Emine Gürsoy-Naskali; a.g.m., s.16.
- 3 Ramazan Özey; "Türk Dünyasının Jeopolitik Konumundan Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Der. Necdet Öztürk - Ali Satan, Türk Dünyasının Problemleri ve Çözüm Önerileri, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 1.Baskı, İstanbul, Temmuz 2007, s.9.
- 4 Ramazan Özey; a.g.m., s.9.
- 5 Ahmet T. Kuru; "Türkiye'nin Orta Asya'ya Yönelişi: Dokuz Asır Sonra Politika Değişimi", Der. Mim Kemal Öke, Geçiş Sürecinde Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, s.144.
- 6 Armağan Kuloğlu; "Değişen Küresel Jeopolitikte Türkiye", Avrasya Dosyası, Jeopolitik Özel, C.8, Sayı:4, Kış 2002, s.12.
- 7 Suat İlhan; "Türk Devrimi ve Türk Dünyası, Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı 1, Sayı:15, Mayıs-Haziran 1997, s.58.
- 8 Hakan Kantarcı - Orhan Çeltikçi; "Atatürk'ün Dış Türklere Yönelik Politikası ve Stratejik Öngörüsü", 2023 Dergisi, Sayı:72, Nisan 2007, ss.54-55.
- 9 Suat İlhan; a.g.m., s.58.